

Інформаційна довідка щодо доступу представників медіа до приміщень парламенту на прикладі держав G-7*

***Анотація:** В Інформаційній довідці викладено результати аналізу законодавства держав G-7 (Канада, США, Велика Британія, Франція, Італія, Німеччина, Японія) щодо доступу представників медіа до приміщень парламентів. Висвітлено особливості нормативного регламентування процедури акредитації журналістів, їх допуску до будівлі парламенту, присутності на засіданнях та інших заходах парламенту, а також щодо обмежень такого доступу.*

***Ключові слова:** акредитація, відкритість парламенту, доступ журналістів до парламенту, журналіст, представник медіа.*

Вступ.

Медіа відіграють провідну роль у формуванні довіри суспільства до законодавчої влади. Принцип відкритості діяльності парламенту, який реалізується шляхом комунікації з громадськістю, включає й такий інструмент, як доступ представників медіа до приміщень парламенту. Така опція сприяє підвищенню обізнаності громадян про діяльність парламенту, допомагає висвітлити актуальність вектору законодавчих змін у державі та визначити ступінь їх сприйняття соціумом.

Основна частина.

Канада. Хартія прав і свобод Канади¹ гарантує свободу думки, переконань, висловлювань, свободу преси та інших засобів комунікації. Наведене положення захищає право медіа щодо оприлюднення інформації про діяльність державних інституцій Канади, зокрема парламенту.

Для представників медіа виділено спеціальну прес-галерею, яка розташована в залі засідань Сенату.

Регламентом Сенату² встановлено порядок трансляції засідань Сенату та комітетів. Зокрема, передбачено, що публічні засідання в Сенаті можуть записуватися або транслюватися представниками медіа з прес-галереї лише з використанням обладнання, встановленого для цієї мети за попередньою домовленістю з Секретаріатом. Також визначено, що публічні засідання у будь-якому парламентському комітеті можуть записуватися або транслюватися лише за допомогою аудіотехніки, встановленої для цієї мети в приміщенні Комітету, за наявності домовленості із секретарем Комітету. На офіційному вебсайті Сенату викладено записи всіх парламентських засідань та визначено порядок і вимоги для їх подальшого використання³.

Відповідно до процедури висвітлювати роботу Сенату та його комітетів мають право журналісти, які отримали прес-акредитацію від прес-галереї

¹The Canadian Charter of Rights and Freedoms. <https://www.justice.gc.ca/eng/csj-sjc/rfc-dlc/ccrf-ccdl/>

²Rules of the Senate. URL: <https://sencanada.ca/en/about/procedural-references/rules/chapter-fourteen-documents-journals-and-broadcasting/#14-6>

³Welcome to Senate ParlVU. URL: <https://senparlvu.parl.gc.ca/Harmony/en/>

парламенту (CPPG) – самоврядної інституції, до складу якої входять акредитовані журналісти, фотографи, оператори, звукорежисери, представники інших професій, основною діяльністю яких висвітлення діяльності парламенту та інших урядових організацій⁴.

Акредитація може бути короткостроковою (до 6 місяців). Якщо представник медіа виявляє бажання висвітлювати роботу Сенату та його комітетів більше 6 місяців, то він повинен отримати активне членство в CPPG після подання відповідної заяви⁵. CPPG уповноважена встановлювати критерії відбору для представників медіа, керуючись етичними та професійними стандартами, визначеними Кодексом журналістської етики Канади⁶ (зокрема, для уникнення сенсаційності, невтручання в особисте життя людини). У своїй діяльності CPPG співпрацює з Секретаріатом парламенту і Службою безпеки парламенту⁷.

США. Порядок допуску представників медіа до приміщень Конгресу регулюється Правилами висвітлення роботи Конгресу в електронних медіа (далі – Правила)⁸.

Для представників медіа Правилами чітко визначені місця, які знаходяться у сесійній залі Конгресу та приміщеннях комітетів. Висвітлення слухань у Конгресі представниками медіа здійснюється виключно шляхом погодження з Галереєю кореспондентів радіо-телебачення Конгресу. Для проведення відеозйомки у приміщеннях Конгресу необхідно отримати дозвіл, але в деяких зонах зйомка заборонена. На офіційному сайті Галереї кореспондентів радіо-телебачення Конгресу розміщена мапа із позначенням місць, вільних для здійснення аудіо- та відеозйомки представниками медіа із використанням власного технічного обладнання. Разом із тим у визначених місцях трансляція представниками медіа може здійснюватися лише з використанням обладнання, встановленого для цієї мети технічними службами Конгресу.

Відповідно до Правил для організації та проведення політичних і парламентських репортажів із будівель Конгресу журналістам необхідна прес-акредитація у Галереї кореспондентів радіо-телебачення Конгресу. Галерея кореспондентів радіо-телебачення Конгресу видає три форми членства: активне членство, тимчасове членство та членство без права голосу.

Право отримати акредитацію мають кандидати, які є представниками медіа, розташованими у Вашингтоні, округ Колумбія. Кандидати повинні відповідати таким вимогам: не працювати у жодному законодавчому, виконавчому департаменті або незалежному урядовому агентстві, в будь-якому іноземному уряді або його представництві; не займатися лобістською діяльністю; використовувати акредитацію виключно з метою висвітлення роботи

⁴Constitution - Canadian Parliamentary Press Gallery. URL : <https://www.press-presse.ca/en/information/constitution>

⁵Canadian Parliamentary Press Gallery. URL: <https://www.press-presse.ca/en/information/becoming-a-member>

⁶Code of Journalistic Ethics. URL : https://rtdnacanada.com/wp-content/uploads/2021/02/2016RTDNA_Code_Poster_EN.pdf

⁷Info for media. URL: <https://sencanada.ca/en/info-for-media>

⁸Rules for Electronic Media Coverage of Congress. URL : <https://radiotv.house.gov/for-gallery-members/rules-for-electronic-media-coverage-of-congress>

Конгресу тощо. Крім того, у разі необхідності Виконавчий комітет Галереї кореспондентів радіо-телебачення Конгресу має право висувати додаткові вимоги до кандидатів.

Правилами також встановлено вимоги до поведінки акредитованих журналістів, зокрема встановлено, що вони повинні поводитися професійно в робочих приміщеннях Конгресу.

У прямому ефірі засідання Конгресу США транслуються інформаційною службою Конгресу на офіційному вебсайті⁹.

Велика Британія. У парламенті Великої Британії представники медіа отримують акредитацію для доступу до будівель Палати депутатів і Палати лордів та відповідні прес-перепустки¹⁰. Заява для отримання парламентської прес-перепустки повинна містити інформацію щодо: медіа, тиражу або кількісних показників охопленої аудиторії; періодичності відвідування представником медіа парламенту; відсотку від загального обсягу інформації в медіа, яку планується присвятити діяльності парламенту тощо¹¹.

Окрему групу правил перебування представників медіа в будівлі парламенту становлять вимоги щодо безпосереднього здійснення професійної діяльності, які також розміщено на сторінці офіційного сайту парламенту¹². Так, журналістам дозволено спостерігати за діяльністю парламенту у приміщенні прес-галереї, розташованих у залах засідань Палати депутатів і Палати лордів, використовувати в беззвучному режимі мобільні телефони, інші гаджети, наприклад для публікації твітів. Водночас заборонено здійснювати фото- та відеозйомки без попереднього дозволу та узгодження, висловлювати в будь-якій звуковій формі (оплески тощо) підтримку / не підтримку слів чи дій парламентарів тощо.

Для здійснення представниками медіа прямих трансляцій та фотозйомок без отримання спеціального дозволу визначено сім локацій, зокрема центральний хол Вестмінстерського палацу¹³. Центральний хол доступний лише для великих національних мовників. Інтерв'ювання в прямому ефірі з використанням мобільних телефонів, малогабаритного обладнання також можна проводити у холі для преси, кімнаті для брифінгів, офісах прес-галереї. Доцільно звернути увагу, що відповідно до вимог тематика прямих трансляцій, інтерв'ю має стосуватися питань, що розглядаються у парламенті в день трансляції. Про детальність та продуманість правил щодо фотозйомок свідчить вимога їх здійснення в офісах прес-галереї у статичному положенні та заборона зйомки краєвидів за вікном.

⁹ Watch Live House Proceedings. URL: <https://www.house.gov/watch-houselive>

¹⁰ Guidance and resources. URL: <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/offices/commons/media-relations-group/guidance-and-resources/>

¹¹ Guidance and resources. URL: <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/offices/commons/media-relations-group/guidance-and-resources/>

¹² Guidance and resources. URL: <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/offices/commons/media-relations-group/guidance-and-resources/>

¹³ Guidance and resources. URL: <https://www.parliament.uk/mps-lords-and-offices/offices/commons/media-relations-group/guidance-and-resources/>

Для проведення фото- та відеозйомок в інших приміщеннях будівлі парламенту слід попередньо надіслати запит на електронну пошту Департаменту апарату Палати депутатів з комунікації з медіа, Офісу Старшого пристава Палати лордів¹⁴. Зокрема, у запиті потрібно вказати причини, що зумовлюють потребу зйомок; зазначити про присутність під час здійснення зйомок члена Палати лордів або спеціально визначеного співробітника. Для проведення зйомок в офісі парламентаря потрібен дозвіл лише осіб, які працюють в цьому офісі. Не дозволено здійснювати зйомки в залі засідань Палати лордів, вестибюлі, бібліотеці, закладах харчування, королівській галереї, гардеробі тощо.

Організацією доступу медіа до прес-галерей керують, зокрема, парламентські пристави обох палат (Serjeant-at-Arms та Black Rod)¹⁵. Передбачено можливість створення тимчасових медіа-центрів у приміщенні Палати депутатів за наявності значного інтересу медіа до діяльності парламенту в певний період. Можливість перебувати в таких центрах для виконання своїх професійних обов'язків отримують також представники міжнародних та регіональних медіа, які не мають прес-перепусток, але їм надається обмежений у часі доступ до прес-галереї.

На офіційному сайті парламенту розміщено інформацію про правила поведінки журналістів та санкції у разі їх порушення. Так, під час перебування у будівлі парламенту представники медіа: зобов'язані носити прес-перепустку; не мають права передавати її будь-кому іншому, а в разі її несанкціонованого використання власника може бути позбавлено права доступу до парламенту. Журналісти несуть відповідальність за поведінку технічного працівника, який їх супроводжує, зобов'язані виконувати всі вказівки працівників парламентського департаменту безпеки та міської поліції, які забезпечують безпеку діяльності парламенту.

Журналісти повинні дотримуватися правил Кодексу поведінки, який є обов'язковим для всіх відвідувачів парламенту. Кодекс поведінки містить положення про: повагу до кожної людини; неприпустимість зловживання своїм впливом та авторитетом; необхідність розуміти точку зору іншої людини; необхідність дотримання стандартів професійної етики, а також етичних стандартів чесності, ввічливості та взаємної поваги; відмову від толерування будь-якої неприйнятної поведінки інших¹⁶. За порушення журналістом цих норм може бути скасована дія його прес-перепустки.

Наразі засідання обох палат, засідання комітетів транслуються Парламентським телебаченням у прямому ефірі¹⁷. Події, що відбуваються у приміщеннях, які не облаштовано засобами відеозапису, фіксуються лише у

¹⁴ Photography, filming and mobile phone use. URL: <https://www.parliament.uk/visiting/access/photography-filming-and-mobile-phone-use/>

¹⁵ Serjeant-at-Arms. URL: <https://www.parliament.uk/about/mps-and-lords/principal/serjeant/>

¹⁶ Behaviour Code. URL: <https://www.parliament.uk/globalassets/documents/conduct-in-parliament/ukparliamentbehaviourcode.pdf>

¹⁷ House of Commons. URL: <https://www.parliamentlive.tv/Commons>

House of Lords. URL: <https://parliamentlive.tv/Lords>

All committees. URL: <https://parliamentlive.tv/Committees>

Parliamentlive.tv Help Pages. URL: <https://www.parliament.uk/site-information/using-this-website/help/parliamentlivetv-help/>

форматі аудіо. Парламентське телебачення надає за запитом архівні записи парламентських заходів, що відбувалися, починаючи з 4 грудня 2007 року¹⁸.

Франція. Відповідно до норм Конституції Французької Республіки засідання Національної Асамблеї¹⁹ та Сенату²⁰ є відкритими, якщо палати парламенту не вирішили інакше.

Для відвідання представниками медіа будівлі Національної Асамблеї або Сенату, зокрема місць у будівлі, зарезервованих для журналістів (спеціальних кабінетів, прес-залів та прес-галерей), залів засідань, де проходять відкриті для медіа засідання (здебільшого це слухання в комісіях), необхідно мати акредитацію, яку надають прес-служби Національної Асамблеї та Сенату. Окрім того, прес-служби палат відповідають за затвердження всіх запитів на проведення зйомок або репортажів у парламенті.

За умови, якщо є попередня домовленість про зустріч з членом парламенту, журналісти можуть бути допущені до офісу парламентаря.

Представники медіа (фотографи, оператори) повинні мати акредитацію і не проходять інші спеціальні процедури, за винятком двох випадків (застосовуються особливі правила): у разі доступу до місць, які зазвичай не є відкритими для медіа; у випадку, коли фотографи, оператори не належать до штату акредитованих медіа. У Національній Асамблеї зазначена спеціальна процедура передбачає оформлення попереднього дозволу, який видається прес-службою, та за наявності підтвердження, виданого або Президентом Національної Асамблеї, або квестерами²¹, або адміністративними органами Національної Асамблеї у разі доступу до місць, зазвичай закритих для медіа.

Представників медіа супроводжують представники прес-служби, які знаходяться біля входу до основної будівлі парламенту (Бурбонський палац), зарезервованого для преси. Представники медіа мають право працювати в різних кімнатах та офісах, розташованих на кількох поверхах Бурбонського палацу (примикають до зали засідань). У будівлі розміщено кабінети Голови та Генерального секретаря Асоціації парламентських журналістів, які можуть використовуватися для проведення інтерв'ю з парламентарями, а також дві редакційні кімнати з телефонним та комп'ютерним зв'язком, необхідним для ретрансляції. Представники медіа, які регулярно працюють у Національній Асамблеї, мають окремі кабінети. У будівлі є загальна кімната для прес-конференцій, де члени парламенту можуть презентувати свою парламентську діяльність.

Усі пленарні засідання та більшість засідань парламентських комісій відкриті для преси, записуються для телебачення прес-службою Національної Асамблеї. Записи транслюються внутрішнім телевізійним каналом, передаються Парламентському каналу (транслують лише деякі з них) та іншим телеканалам для

¹⁸ Parliamentlive.tv Help Pages. URL: <https://www.parliament.uk/site-information/using-this-website/help/parliamentlivetv-help/>

¹⁹ Rules of Procedure of the Assembly (Resolution 1202 (1999) adopted on 4 November 1999) with subsequent modifications of the Rules of Procedure. URL: <https://assembly.coe.int/nw/xml/RoP/Rules.pdf>

²⁰ STANDING ORDERS OF THE SENATE. URL: https://www.senat.fr/fileadmin/import/files/fileadmin/Fichiers/Images/lng/Standing_orders_of_the_Senate.pdf

²¹ RÈGLEMENT DE L'ASSEMBLÉE NATIONALE. Titre IER. Organisation et fonctionnement DE L'ASSEMBLÉE. Article 15. URL: https://www.assemblee-nationale.fr/dyn/15/divers/texte_reference/02_reglement_assemblee_nationale

їхніх новинних програм. Ці зображення не мають авторських прав, можуть ретранслюватися іншими каналами, як у прямому ефірі, так і пізніше, оскільки прес-служба, Парламентський канал зберігають записи, доступні для інших каналів як фізично, так і в електронному вигляді²².

У будівлі обох палат парламенту є радіорубки, обладнані для прийому звуку з пленарних засідань та з'єднані з радіостанціями для трансляції в прямому ефірі або ретрансляції.

Принагідно зазначимо, що Парламентський канал створений згідно із Законом від 30 грудня 1999 року й розпочав мовлення навесні 2000 року, замінивши програму, що ретранслювала прямі парламентські засідання з 1993 року. Закон передбачає, що на частоті, виділеній для мовлення Парламентського каналу, включено в рівних частках ефірного часу програми, вироблені двома компаніями: La Chaîne Parlementaire-Assemblée Nationale і Public Sénat. Таким чином, фактично існує два парламентських канали²³.

Італія. Засідання Палати депутатів і Сенату є відкритими, проте кожна з двох палат і парламент на спільній сесії можуть ухвалити рішення про закриті засідання (стаття 64 Конституції Республіки Італія)²⁴. У структурі адміністрацій палат парламенту є прес-служби, які відповідають за комунікацію та зв'язки з медіа.

Представники медіа працюють у Палаті депутатів і Сенаті на підставі постійної акредитації, наданої прес-службами палат парламенту. Акредитація має форму чіп-картки з фотографією для забезпечення необхідної ідентифікації.

Всі акредитовані²⁵ представники медіа мають право збиратися в прес-залі будівлі Палати депутатів під час повідомлень та коментарів політичних подій, рішень, прийнятих політичними групами, або тем, що обговорюються у комітетах.

Представникам медіа дозволяється відвідувати засідання Палати депутатів і спостерігати за обговореннями з прес-галереї, розташованої над правою частиною зали засідань. Кожне з 32 місць у прес-галереї обладнане відкидним столиком для письма або для ноутбука, є доступ до мережі Інтернет. Журналісти друкованих медіа, які тривалий час здійснюють огляд дебатів із прес-галереї, мають право резервувати місця у прес-галереї.

У прес-галереї є спеціальна зона для фотографів і телеоператорів, у якій дозволено робити власні кадри задля доповнення записів з офіційної камери прес-служби²⁶.

Поруч із прес-галереєю розташований головний інформаційний прес-центр, де представники медіа можуть отримати всі необхідні документи щодо засідання Палати депутатів (законопроекти, порядок денний сесії, резолюції,

²² THE NATIONAL ASSEMBLY IN THE FRENCH INSTITUTIONS. COMMUNICATION. URL: <https://www.agora-parl.org/sites/default/files/agora-documents/The%20National%20Assembly%20in%20the%20French%20Institutions.pdf>

²³ Loi n° 99-1174 du 30 décembre 1999 portant création de La Chaîne parlementaire. URL: <https://www.legifrance.gouv.fr/loda/id/JORFTEXT000000762241>

²⁴ Constitution of the Italian Republic. URL: <https://www.refworld.org/legal/legislation/natlegbod/1947/en/13703>

²⁵ Accreditation notices. URL: https://www.esteri.it/en/sala_stampa/areagiornalisti/notestampa/

²⁶ A press gallery is available in the Assembly Hall of the Chamber of Deputies for journalists, photographers and television reporters. URL: <https://pspen.psp.cz/public-media/presscentre/press-gallery/>

поправки, висновки уряду щодо документів Палати депутатів, стенограми виступів (стенографічні записи) із зали засідань). У будівлі Палати депутатів також є редакційна кімната²⁷.

Доступ до будівлі Палати депутатів мають право отримати представники медіа без постійної акредитації. Для цього необхідно отримати бейдж із написом «TISK» (ПРЕСА), а в разі необхідності здійснювати діяльність у коридорах Палати депутатів – подається заява на отримання блакитної картки в прес-службі палати. Цей спеціальний захід для входу в коридори Палати депутатів запроваджено з метою забезпечення захисту охоронюваних зон у залі засідань, які не є автоматично доступними для всіх представників медіа з одноразовою акредитацією.

У цілому, під час пленарних засідань у Палаті депутатів працює близько 140 представників медіа і 11 телевізійних груп. Журналісти зобов'язані дотримуватися правил безпеки щодо охорони будівель Палати депутатів, а також принципів професійної етики, у тому числі умов акредитації, які визначаються прес-службою.

Представники медіа, зареєстровані в Associazione Stampa Parlamentare (ASP), мають право спостерігати за роботою Сенату з робочих місць у прес-залі або з прес-галереї. Перепустку ASP необхідно постійно носити на верхньому одязі.

Професійні журналісти, які не є членами ASP, та іноземні журналісти мають право подати заяву на одноденну перепустку для відвідування прес-конференцій та інших заходів, що проводяться у Сенаті.

Усі засідання палат парламенту транслюються в прямому ефірі в Інтернеті, по радіо. Палата депутатів має супутниковий телеканал, через який здійснюється трансляція засідань по всій Європі. Особливо важливі дебати депутатів транслюються на громадському телебаченні.

Німеччина. Відповідно до Основного Закону Федеративної Республіки Німеччини (стаття 42)²⁸ законодавча діяльність Бундестагу є публічною. На вимогу десятої частини її членів засідання можуть бути проведені в закритому режимі. Публічною є й діяльність Бундесрату (стаття 52).

Для організації та проведення політичних і парламентських репортажів із будівель Бундестагу журналістам необхідна прес-акредитація від парламенту. Департамент преси Бундестагу погодив із Конференцією міністрів внутрішніх справ і Радою преси Німеччини формат загальнонаціональної прес-карти (станом на 2024 рік шість асоціацій мають право на її отримання). Список асоціацій опубліковано на вебсайті Німецької ради преси: Асоціація журналістів Німеччини (DJV), Спілка журналістів Німеччини Ver.di (dju), Федеральна асоціація цифрових видавців і видавців газет (BDZV), Асоціація медіа вільної преси (MVFP), Асоціація німецького спорту журналістів (ВДС) та Асоціація фотографів FREELENS²⁹.

²⁷Publicity of work. URL: https://en.camera.it/4?scheda_informazioni=48

²⁸ Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland. URL: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>

²⁹ Presse. Akkreditierung. URL: <https://www.bundestag.de/presse/akkreditierung>

Акредитація може бути річною та короткостроковою. Короткострокова (денна) перепустка видається для нерегулярних відвідувань у відповідний день³⁰. Умовами для отримання загальнонаціональної (річної) прес-карти є подання заявки на акредитацію та надання зобов'язання щодо дотримання вимог, викладених у таких документах: Правилах доступу та поведінки на території Бундестагу від 2 січня 2002 року (далі – Правила доступу)³¹, Правилах внутрішнього розпорядку Бундестагу (Додаток № 1 до Регламенту Бундестагу) від 7 серпня 2002 року³².

Заявка на акредитацію преси в Бундестазі³³ має визначену форму. Її невід'ємною складовою є письмове підтвердження представником медіа факту отримання брошури з витягом із Правил доступу. Представник медіа також заповнює декларацію про згоду, зокрема на автоматичне зберігання та обробку персональних даних, надає особисте фото³⁴. Ці дані використовуються для перевірки особи поліцією.

Відповідно до положень Правил доступу вхід для представників медіа дозволяється лише за наявності дійсної загальнонаціональної прес-карти або короткострокової перепустки. Короткострокові перепустки за запитом видає Управління преси та інформації. Такі перепустки включають дозвіл на фото- і відеозйомку. Кіно- фото- і звукозаписи повинні бути організовані та здійснюватися відповідним чином. Дозволи на фото- та кінозйомку закладів громадського харчування не надаються. Записи на прийомах дозволені лише за згодою організатора.

У § 4 Правил внутрішнього розпорядку Бундестагу встановлені вимоги до поведінки в його будівлях, однакові для всіх без винятку відвідувачів. Зокрема, необхідно дотримуватися правил внутрішнього порядку. Забороняються: розгортання банерів і транспарантів, демонстрація та розповсюдження інформаційних матеріалів (якщо на це не отримано дозвіл), реклама, розповсюдження товарів тощо. Окрім того, передбачено, що пристрої для запису, передачі та відтворення зображень і звуку можуть використовуватися лише за згодою голови Бундестагу.

Для входу представників медіа до будівлі Бундесрату визнаються дійсними постійні акредитації Управління преси та інформації Бундестагу. Для

³⁰ Presse. Jahresakkreditierung 2023 für die politisch-parlamentarische Berichterstattung aus dem Deutschen Bundestag. 1. November 2022. URL: <https://www.bundestag.de/presse/pressemitteilungen/2022/pm-221101-jahresakkreditierung-2023-918834>

³¹ Zugangs- und Verhaltensregeln für den Bereich der Bundestagsliegenschaften vom 2. Januar 2002 in der vom Ältestenrat am 2. März 2023 beschlossenen Fassung. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/558026/cd206f75ca696b6e46b59666e700cd0d/zugangs_und_verhaltensregeln_intern.pdf

³² AD-BTV Anlage 20 Hausordnung des Deutschen Bundestages. URL: <https://www.bundestag.de/resource/blob/847514/0dc230d6e065200be270730c88ebb8d1/Hausordnung-des-Deutschen-Bundestages.pdf>

³³ Antrag auf Ausstellung einer Presseakkreditierung zur politischparlamentarischen Berichterstattung im Deutschen Bundestag. URL: <https://www.bundestag.de/resource/blob/190188/5a116aaef16bf2d4779b9b1a5b182f58/akkreditierung.pdf>

³⁴ Datenschutzhinweise der Verwaltung des Deutschen Bundestages Antrag auf Ausstellung einer Zutrittsberechtigung zu den Liegenschaften des Deutschen Bundestages. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/893880/9de34311176daebd491420173d539a0f/Datenschutzhinweise_zentrale_ausweisstelle.pdf

оформлення короткострокової акредитації (денної) потрібно заповнити онлайн-форму відповідного зразка, як правило, до 12:00 за день до призначення, якщо не визначено інший строк для акредитації. Відповідну картку представник медіа може отримати біля входу для преси з 7 години ранку в день проведення заходу³⁵.

Загальним принципом аудіо-, фото- та кіно-зйомок є їх організація та здійснення у такий спосіб, аби не перешкоджати роботі Бундестагу. Для представників медіа, які висвітлюють пленарні засідання, відведено трибуни для преси, доступ до яких лише із західної сторони будівлі Бундестагу, а також спеціальні робочі кімнати для преси, що розташовані на середньому рівні будівлі Бундестагу. Представники медіа також мають право доступу до офісу Спікера, депутатських груп за умови отримання згоди цих осіб. Доступ до технічних та деяких інших приміщень будівлі Бундестагу допускається за умови отримання попереднього дозволу Управління медіа Апарату Бундестагу. Згідно з Правилами доступу передбачено різні режими здійснення зйомок³⁶. Відео- та фотозйомки дозволено здійснювати лише з трибуни для преси. Визначено заборонені для зйомок приміщення Бундестагу, зокрема зона східного вестибюлю. Дозвіл на здійснення зйомок для висвітлення засідань комітетів надається комітетами. Відеозйомки, що пов'язані зі звітом про діяльність члена Бундестагу та у разі його особистої присутності, не потребують спеціального дозволу.

Японія. Відповідно до положень Конституції Японії гарантується свобода слова, не допускається будь-яка цензура (стаття 21)³⁷.

Регламентами палат парламенту регулюються процедури доступу медіа до його будівель. Так, Регламент Палати радників (верхньої палати)³⁸ містить загальні положення щодо перебування відвідувачів у приміщеннях палати, зокрема представників медіа. Для відвідувачів виділено спеціальну галерею (балкон), яка розділена на декілька секцій, одна з яких призначена для представників медіа (стаття 220). Представники крупних медіа отримують спеціальні бейджі, які дійсні протягом однієї парламентської сесії (кількість встановлюється керівництвом палати) (стаття 223). Спікер палати має певні визначені повноваження щодо організації перебування відвідувачів у приміщенні верхньої палати, зокрема щодо: надання розпорядження охороні або поліції для проведення особистого огляду представників медіа (у разі необхідності); відмови в доступі до спеціальної галереї особі, якщо, на думку Спікера палати, така особа негативно впливає на забезпечення охорони в приміщенні; обмеження числа представників медіа для забезпечення порядку тощо (статті 224, 225, 226, 230). Усі представники медіа повинні дотримуватися правил поведінки, які встановлюються Спікером палати, пред'являти свої бейджі на вимогу охоронців, виконувати інші вказівки охоронців (статті 227, 228).

³⁵ Online-Akkreditierung. URL: <https://www.bundesrat.de/DE/presse/akkred/akkred-node.html>

³⁶ Zugangs- und Verhaltensregeln für den Bereich der Bundestagsliegenschaften vom 2. Januar 2002 in der vom Ältestenrat am 2. März 2023 beschlossenen Fassung. URL: https://www.bundestag.de/resource/blob/558026/cd206f75ca696b6e46b59666e700cd0d/zugangs_und_verhaltensregeln_intern.pdf

³⁷ The Constitution of Japan. URL: https://japan.kantei.go.jp/constitution_and_government_of_japan/constitution_e.html

³⁸ The Rules of the House of Councillors. URL: <https://www.sangiin.go.jp/eng/law/rothoc/index.htm#ChapterVIII>

Представникам медіа заборонено перебувати в приміщенні сесійної зали. Також заборонено перебування у приміщенні галереї з вогнепальною зброєю або будь-яким іншим небезпечним предметом тощо (статті 225, 229).

Де-факто представники медіа отримують доступ до парламенту через клуби репортерів / kisha kurabu, які започатковано у відповідь на рішення парламенту першого скликання щодо заборони перебування журналістів у його приміщенні (1890 рік). У такий спосіб медіа об'єдналися для лобіювання доступу до парламенту. Членами клубів, зазвичай, є представники великих японських медіа³⁹. У палатах парламенту створено декілька таких клубів. Наприклад, при Палаті представників функціонує клуб, членами якого є шість токійських телевізійних станцій⁴⁰; клуб, до якого входять лише журналісти радіо⁴¹; клуби, члени яких висвітлюють діяльність партій^{42;43}.

Секретаріат Палати представників використовує канал YouTube для поширення відеоінформації про діяльність парламентарів (https://www.youtube.com/channel/UCppg061zUuuEbmyJPGuc_BA)⁴⁴.

Висновки.

1. Огляд законодавства держав-членів G-7 засвідчує, що доступ представників медіа до будівлі представницького органу, їх фізична присутність на засіданнях, інших заходах парламенту є однією із базових форм реалізації принципу відкритості діяльності органів законодавчої влади. Принципи нормативно-правового регулювання базуються на конституційних приписах, нормах регламентів парламентів і підзаконних актах, що регулюють доступ та перебування осіб у будівлі парламенту, порядок акредитації журналістів.

2. Порядок акредитації медіа регулюється або регламентом, або підзаконним актом про доступ осіб до будівлі парламенту, або спеціальним документом про акредитацію. Для отримання акредитації представники медіа зазвичай повинні подати відповідну заяву до парламентської служби, що відповідає за зв'язки з пресою.

Підставою для відмови в акредитації або для її скасування, як правило, є недотримання журналістами вимог щодо перебування у приміщеннях парламенту.

3. За представниками медіа закріплено низку прав, зокрема: право на вхід до будівлі парламенту та перебування у визначених підзаконними актами приміщеннях; право на здійснення певних видів професійної діяльності; право

³⁹ Наприклад, див.: Accueil Japon 2023. URL: https://rsf.org/en/analyse_regionale/992

報道の自由を保障し、民主主義の基盤を守る. URL: https://cdp-japan.jp/article/20241018_8396

⁴⁰ Наприклад, див.: 報道・映放クラブのお仕事. 05.11.2016. URL: <https://www.nitro.co.jp/archive/seisaku/report/2016/05/11/eihou-club.html>

⁴¹ 民間放送報道協議会国会記者会. URL: <https://www.mapion.co.jp/phonebook/M10015/13101/21330045731/>

⁴² 平河クラブ. URL: <https://www.kanagawa-jimin.jp/k-daigaku-event/kagai21/attachment/img08/>

⁴³ Наприклад, див.: 野党7党「政策活動費廃止法案」共同提出 立憲・大串代表代行. URL: <https://www.fnn.jp/articles/-/797225>

⁴⁴ 衆議院事務局チャンネル運用方針. URL: https://www.shugiin.go.jp/internet/itdb_annai.nsf/html/statics/osirase/jimchannel.html

на використання технічних засобів, що є в розпорядженні парламентських прес-центрів.

Як свідчить практика, право на вхід представників медіа до будівель парламенту не є абсолютним. Обмеження такого права передбачається, зазвичай, внутрішніми правилами висвітлення медіа роботи парламенту (Канада, США, Італія). Передбачено, що публічні засідання парламенту представниками медіа висвітлюються зі спеціально облаштованого місця – прес-галереї та із використанням обладнання, встановленого для цієї мети (винятками є Франція та Японія).

4. Представники медіа зобов'язані зберігати тишу та не заважати перебігу засідань; не проносити до приміщень парламенту певні речі; здійснювати відео- та фотозйомки в дозволених приміщеннях. Як правило, для представників медіа визначені спеціальні місця для здійснення професійної діяльності (прес-галереї, зали для прес-конференцій або інші спеціальні приміщення). За дії, що перешкоджають діяльності парламенту, передбачено певні санкції, наприклад позбавлення акредитації.

5. Однією зі складових механізму забезпечення реалізації журналістами права на доступ до парламенту є наявність на офіційних вебсайтах парламентів інформації про порядок акредитації, доступу до нормативних актів, що регулюють перебування осіб у приміщеннях парламенту, шаблонів заяв та інших документів, які необхідно надати для отримання акредитації, тощо.

6. Пряма трансляція засідань парламентів здійснюється парламентськими каналами. Архів відео-трансляцій парламентських засідань, як правило, є у відкритому доступі.

7. Враховуючи відданість європейським цінностям, прагнення України досягнути відповідності критеріям повноправного членства та готовності до вступу в ЄС, запозичення досвіду щодо доступу представників медіа до приміщень Європейського Парламенту є надзвичайно корисним. Так, усі процедури взаємодії з медіа детально виписані та затверджені Бюро Європейського Парламенту. Правила здійснення зйомок у приміщеннях Європейського Парламенту містять норми щодо взаємодії журналістів і парламентарів, прав відповідального персоналу тощо. Порушення зазначених Правил може призвести до припинення акредитації не лише конкретного журналіста-порушника на весь термін (один рік), а й медіа, представником якого є журналіст. Такий підхід корелюється із практикою Конгресу Сполучених Штатів Америки, де керівництвом обох палат також затверджені детальні правила організації роботи медіа.

Водночас у Верховній Раді України існують лише рамкові правила, які визначені окремими положеннями різних внутрішніх розпорядчих актів, зокрема: розпорядженням Голови Верховної Ради України № 37 від 31 січня 2020 року «Про забезпечення правового режиму державної охорони адміністративних будинків, споруд і службових приміщень Верховної Ради України»; Положенням про акредитацію журналістів і технічних працівників засобів масової інформації при Верховній Раді України, затвердженим Постановою Верховної Ради України від 01 липня 2014 року № 1549-VII.

Зазначені документи врегульовують здебільшого порядок акредитації медіа й забезпечення охорони приміщень парламенту, що не завжди сприяє створенню професійного та комфортного середовища для роботи журналістів у Верховній Раді України.

З огляду на викладене, вбачається доцільним розробка та затвердження комплексного документа щодо організації роботи медіа у приміщеннях Верховної Ради України після завершення дії воєнного стану.

*Дослідницька служба
Верховної Ради України*

** Цей документ підготовлений Дослідницькою службою Верховної Ради України як довідковий інформаційно-аналітичний матеріал. Інформація та позиції, викладені в документі, не є офіційною позицією Верховної Ради України, її органів або посадових осіб. Цей документ може бути цитований, відтворений та перекладений для некомерційних цілей за умови відповідного посилання на джерело.*